ARMINII KOECHLY TURICENSIS DE ILIADIS CARMINIBUS DISSERTATIONES 3.-7

Hermann August Theodor Koechly

ARMINII KOECHLY

TURICENSIS

DE

ILIADIS CARMINIBUS DISSERTATIONES III — VII.

TURICI,

IMPENSIS MEYERI ET ZELLERI

MDCCCLXIV.

INDEX LECTIONUM

IN

LITERARUM UNIVERSITATE TURICENSI

INDE

A DIE XV MENSIS APRILIS

USQUE

AD DIEM XV MENSIS AUGUSTI MDCCCLVII

HABENDARUM

INEST

DE ILIADIS CARMINIBUS

DISSERTATIO III.

TURICI,

EX OFFICINA ZÜRCHERI ET FURRERI

1857.

Hoc libello et qui eum proxime secuturi sunt animus est opus non tam inchoatum absolvere quam diu jam dudum absolutum publico judicio proponere. Quaestionem dico de carminibus, ex quibus Ilias composita est, Lachmanno duce instituendam: cujus quaestionis cum priores tantum duas particulas, alteram de Iliadis B 1–483 alteram de gemino catalogo Homerico forio agentem, jam a 1850 et a 1853 evulgaverim, ut nunc hanc ipsam, qua viam diu saepiusque calcatam palam ingredior, dissertationem non primam sed tertiam appellare meo jure mihi liceat, totam rem inde ab illo tempore repetitis studiis ita pertractavi, ut quicquid proprio Marte ego quidem praestare possim, jam vere praestitisse mihi videar. Quid quod vel in Odyssea «discrepandis» operam haud infructuosam, ut spero, me collocasse confiteor haud deterritus Gorgoneo Schoemanni edicto, quo ille ineptum esse pronuntiavit Odysseam e compluribus poetarum carminibus compositam putare, cum sciam ὁμογνώμονα strenuissimum calidius interdum impetuosiusque judicia sua proferre. Sed «sicut meus est mos» — multum quidem ille abhorrens ab ea hujus saeculi consuetudine, qua viri docti opificum Italorum instar quasi in publico laborare solent, ut quaelibet aut emendatio aut interpretatio loci undecunque petiti successerit, eam annalibus omnium literarum inserere properent —, postquam rem meam ad fastigium denique in usum absolvisse mihi videbar, objecit eum ad alia in gyrum transgressus, nec per hos annos adhuc impetrare a me potui, ut taedio singula elaborandi atque perpoliendi victo publici juris facerem lucubrationes non minore labore quam amore diu multumque tractatas. Et nos diutius etiam ferre nonum usque annum vel adeo supra eum pluteus mei arenis pressissent, nisi et tandem aliquando huic sive «sepultae inertiae» sive «celatae temeritati» — quam ne felicem quidem mihi pro virtute messe et vererant multi et clamitabant — finem imponerem, jam et ipsa tempora et rationes admonuissent.

Nam, ut ab illis incipiam, vigent vel maxime hac aetate studia Homerica atque felicissime augescunt, sive interpretationem spectas doctam accuratam aptam, in quo genere Doederleinum Naegelsbachium Faesium Ameisium nomi-

nasse sufficit sive obrutorum Alexandrinae scientiae thesaurorum investigationem atque restaurationem, cui provinciae Geologorum fere muneri comparandae post Lehrsium signiferum Friedlaenderus Duentzerus Ribbeckius Nauckius Osannus Schmidtius indefessum laborem dedicaverunt, sive externam, quae dicitur, poesis Homericae historiam, quae nuperrime sententiis eruditissimisque Maximiliani Sengebuschii disputationibus egregie promota est. Quod vero ipsam horum studiorum quasi arcem attinet, quae quaestionem continet de poetica aut universae Iliadis atque Odysseae aut singulorum utriusque carminum unitate atque virtute, nam arcem ut jam parato animo adgredi felicique successu expugnare liceat, factum est insigni viri ingeniosissimi favore, qui haud scio an post Lachmannum unus optime vulgatam de invicta illa statione persuasionem spumeis doctis certis argumentis docuerit. Quis est, ignarus, quis tandem sit, qui summi magistri, cujus ut Hermanni Koechlius hodie a nonnullis quibusdam quamquam haud indoctis hominibus petulantissime insultari videmus, arma non solum sustinere humeris ausus sit, sed etiam per obstrepentes magis quam «obstantes catervas» victor explicare potuerit? Num quis nostrum, qui ad singulari exemplum singulis quaedam «carmina venamur» arduum illum in montem cursus praedam cepit molestissimo labore dignissimam? Nemo, mihi crede, nemo nostrum tantam sibi vana arrogantia vindicet gloriam! An est Augustus Jacobus vir sani judicii, qui vel elegantioribus hominibus, qui delectandi gratia Homericas epopoeias legunt, quam multa in iis perfectae unius artificis imagini adversentur, acute perspicueque demonstravit? Non contemnendus Jacobus, praesertim cum plenissima Homericae unitatis fide instructus sit, tamen in lenitandis carminibus veritatem vim expertus sit, at fortasse plura etiam, quam opus erat, in iis reprehendit. Sed vel hic veretur ut unitariorum nos persuaserit aut carmina integra aut carminum fragmina esse, quae illis vana quidem sed idonea mire corporis membra videntur. Quis igitur est? Quis nomen tandem virum Lachmanni aemulum? Attende igitur: nemo is alius est, nisi Gregorius Nitzschius, senex vere venerabilis, unitariorum dux atque princeps, qui cum ceteris libris libellisque de historia atque poesi Homeri olim conscriptis, tum nuperrime edito nuper eo libro, cui hunc titulum fecit «*die Sagenpoesie der Griechen*», sanctam illam unitatem tam accurate enucleare, tam subtiliter probare, tam blande commendare, tam pie praedicare studuit, ut, quaecunque ab aliis ante eum ut a Langio Volkerlemio Arndtio Baeumleinio in eandem sententiam scripta sunt, ea ille unus omnia comprehendisse atque consummasse videatur. Verum enim

vero hoc quidem a *λαλούμενος λόγος*? Quod non pro ludibrio et joco obiectum, sed serio et vero dictum puta. Etenim in rebus humanis omnibus, quas contrariis et tradita conservandi et nova inferendi studiis in vicem agitari constat, perpetua haec atque constans regnare lex solet, ut nova contrario vere victrix evadere possit non prius, quam antiqua condicio quasi omnibus viribus denuo collectis ad pristini vigoris splendorisque speciem postremum surrexerit: ut et occidentem solem ardentissimis radiis late rutilare videmus et in moribundo corpore vis vitalis haud raro in summum ante finem instigata effervescere dicitur. Hinc eum primi surgentis aetatis praecones communibus plerumque atque conviciis obruti interierunt, exstiterunt tamen semper viri ingenio magni animo egregii, qui pro vergente saeculo aliquamdiu strenue fortiterque propugnarent, sed sua postremo ruina omnium summam traherent atque praecipitarent. Ita Demosthenem Graecae libertatis, Catonem Romanae reipublicae vindicem causam suam non solum priorum vita vindicasse aliquamdiu vicinorem sed victam etiam ad mortem usque placuisse scimus, omnium latissime patet illa «voltum Maleaceorum» tragoedia an ab incremento quidem scientiae litterarumque certaminibus conversionibusque aliena. Id quam etiam in Nitzschio accidit poeticae epopoeiarum Homericarum unitatis defensore tam forti atque religioso, ut vere hoc dici possit nec post Homerum Iliadem nec post Nitzschium Iliadis ut simplicis carminis narrationem scribi posse.

Jam vero haec ipsa narratio commodissimum est et efficacissimum instrumentum, quo qui recte utatur sua ipse mente rem clarissime perspicere potest, mutatum illum non in Homero poëta aut inesse aut subesse sed tantum in Nitzschio interprete adesse. Quod ne temere dixisse videar, jam libri Nitzschiani recte mendi praecepta accipe.

Sententia Nitzschii de Iliade haec est: exhibere illa Achillis imaginem, a contumelia affectus jure suo iram conceptam primum quidem Graecis fatalem, mox vero, cum in jure suo exsequendo modum egressus nec adversariis satisfactione atque omnium precibus cessisset et desponsis Graecorum rebus non ipse succurrerit sed amicum tantum anguste circumscriptum auxilio miserit, in ipsum Achillem vergentem, qui jam duplicis quam admiserit culpae gravissimas poenas luat eodem illo amico infestissimi hostis manu interfecto; qua clade ad modestiam repressus tandem popularibus reconciliatus simul vindictae ob amici mortem sumendae gratia, quam tamen vindictam denuo supra modum exigat necati hostis corpore male tractando, donec Dis

ipsis intercedentibus Priami maxime admonitione in temperantiam humanamque sortis conscientiam vocetur. Poeticam hanc esse vereque tragicam propositionem atque potuisse ad eam propositionem rerum Iliadis enarrationem seriem in carmen «unum et unum» componi quis est qui neget? Sed re vera hanc quam habemus Iliadem ab uno poeta illo consilio conceptam atque elaboratam esse dum Nitzschius demonstrare studet, accidit idem ei quod et olim Goethio in vindicanda contra Wielandum Euripidis Alcestide et nuper Welckero in resuscitandis cyclicis poetis, ut «quomodo ipse argumentum tractaturus fuerit, non qua ratione antiquo carmine tractatum sit», demonstraverit. Jam enim cape mihi Nitzschii librum eaque ejus capita quibus de Iliade speciatim agitur XXXII–LIII accuratissime pertracta et omnis sententiae omnis orationis membra ipsum Homerum adhibeas inprimis quae quaecunque laudavit sed non adscripsit Nitzschius locos eos evolvas atque perscruteris omnes interpres «nullum unum verbum credens» sed poëtam ubique ipsum consulens — et mox videbis, quibuscunque rebus earumque nominibus maxime insistat Nitzschius, eas fere aut sola e meditatione fingi et eloquentia depingi aut perraro obiterque commemorari vel uno interdum eoque obscuro verbo indicari, saepe etiam versibus unde compilatis miserrimisque contextibus contineri, cum contra quae res apud Homerum et accuratissime exponuntur et splendidissime exornantur nihil aut parum faciant ad illam Nitzschii unitatem concludendam, quam theogoniae sive christianam appellare licet: quoniam fere in Achille post morum delectorum atque divinarum castigationum vicissitudinibus ad seram poenitentiam bonamque frugem redacto! Unam inprimis attendi rem juvat viri optimi nescio utrum piam fraudem dicam an insciam singularitatem: quo ille carius obscuriusque principalis ipsius sententia apud Homerum deprehenditur, quo violentius difficiliusque singulis locis aut extorquetur aut infertur, eo prolixius eam enarrare, eo saepius eam repetere atque repetendo magis magisque exornare solet haud immemor, opinor, dicti illius, quod Groebelius ille noster discipulis suis inculcare solebat, repetitionem esse matrem studiorum! Gravissima quaedam id genus Schoemannus notavit in dissertatione illa acuta subtilique judicio plenissima, quam de reticentia Homeri scriptam scholarum universitatis Gryphiswaldensis indici mense Octobri a. MDCCCLIII praemisit. Nos quidem duobus exemplis defungi satis habemus.

Statim ab initio capite XXXII et XXXIII multis verbis ea sententia ra-

ornatur quam Thucydides pro suo instituto I 11 breviter proponit post primam pugnam cum appellentibus Graecis commissam Troianos Achillis terrore correptos intra muros sese tenuisse, obsidionem, non oppugnationem fuisse sed, simulatque iratus Achilles a cetero exercitu se separaverit, tum vero illos demum urbe excedere ausos esse at hunc demum plenum sive plenum et proximum (p 211) sive — ut sibi exaggerando dicit p 196 — omnium primum bellum exortum sit. Artificium non latet excusanda est teichoscopiae importunitas qua Priamus introducitur decimo belli anno primos quosque hostium duces ignorans! Locos cumulavit Nitzschius quibus illam rerum condicionem aut innui aut diserte indicari affirmat N 101 sqq quem tamen locum ipse a diaskeuasta compositum putavit I 352 sqq. O 721 sqq Δ 512 sq. B 792–794 Σ 287 ibid 257 sq B 239–242 ibid 375–380 Z 98–101 H 113 sq. ibid 226–230 Evolvas quaeso hos locos et putabis in numero erratum esse tum nihil faciunt ad eam quam Nitzschius stabilire studet probandam sententiam at ei adeo nonnulli adversentur! Unicus est in tota Iliade locus quo ea sententia diserte exponitur E 787–791 ubi Juno dicit

αἰδώς, Ἀργεῖοι, κάκ' ἐλέγχεα, εἶδος ἀγητοί·
ὄφρα μὲν ἐς πόλεμον πωλέσκετο δῖος Ἀχιλλεύς,
οὐδέ ποτε Τρῶες πρὸ πυλάων Δαρδανιάων
οἴχνεσκον· κείνου γὰρ ἐδείδισαν ὄβριμον ἔγχος·
νῦν δὲ ἑκὰς πόλιος κοίλῃς ἐπὶ νηυσὶ μάχονται.

Quae sententia si vere subesset Iliadi non uno alterove loco sed innumeris locis debebat repeti, debebat diverso modo iactari in principum altercatione debebat in Thetidis cum Jove colloquio debebat in Somni ad dormientem Agamemnonem oratione debebat in Thersitae convicio quod nunc [illegible] evanescit in B 239–242 aliunde fere desumptos (240 = A 356 507 242 = A 232) debebat ante omnia in Iridis admonitione 796 sqq quae toto caelo a Nitzschiano proposito distat debebat denique et quavis pagina repeti et statim proemio indicari quod quemadmodumque dijudices ab illa sententia prorsus abhorret. Quanto sapientior Quintus qui Paralipomenis nobis septemdecim versibus expressit quod duobus indicavisse satis fuisset

δὴ τότε Τρῶες ἔμιμνον ἀνὰ Πριάμοιο πόληος
δειδιότες μένος ἠΰ θρασύφρονος Αἰακίδαο.

Alterum hoc est Secundum Nitzschii sententiam eo maxime Achilles pugnandum excedit quod legatos precibus donis pollicitationibus supplices re-

perbe reject: patet igitur omnem culpae illius cardinem in hac ipsa repulsa verti. Et sane nona illa rhapsodia tanta arte eruditae elaborata est, ut si nunc posita totam Iliadem compararis profecto, quam gravis ea pars sit, in ea scribenda annisus videatur. Nonne igitur jam exspectandum est in altera Iliadis parte, ubicunque occasio data fuerit — datur autem saepissime —, eam Achillis pertinaciam memorari atque notari? Quid vero? Quasi lavando spongia in iis, quae sequuntur, omnis legationis memoria deleta videtur, si unum excoperis locum T 140 sq.:

δῶρα δ' ἐγὼν ὅδε πάντα παρασχεῖν, ὅσσα τοι ἐλθὼν
χθιζὸς ἐνὶ κλισίῃσιν ὑπέσχετο δῖος Ὀδυσσεύς

qui locus, utrum intra illa scriptus an serius additus sit, parum refert, cum non solum jejuna solius Ulixis mentione sed etiam temporis discrepantia nihil commune habeat cum illa, cujus memoriam per novem libros desideravimus, legatione. Eo autem loco, quo vel maxime inexorabilis Achillis animus castigandus erat a Patroclo Π 20 sqq., de aliis omnibus rebus multa de hoc superbiae exemplo ne γρυ quidem audimus, Achilles vero ad ea respondens si v. 72 sq. «Εἴ μοι κρείων Ἀγαμέμνων ἤπια εἰδείη» dicit, profecto, quasi medicatum Lethes poculum hausisset, prorsus oblitus est non solum mitem sed supplicem se praebuisse Agamemnonem! Operae pretium est videre, quam misere se torqueat bonus Nitzschius p. 181 sq., ut vel contra suorum unum Naegelsbachium hanc apertissimam repugnantiam dissolvat, ut adeo aut ad simplicem conjecturam (ἤπια vel ἄρθμια pro ἤπια v. 73) confugiat, aut ad conjecturam cum athetesi conjunctam, ut deleta v. 69–79 tum v. 80 ἀλλ' ἄγε δὴ scribatur pro ἀλλὰ καὶ ὥς. Impugnavit haec suo jure Schurmannus l. c. p. 13–15 et in fine verissime addit: «Nam quod objiciat fortasse aliquis in verbis his quae sunt v. 61 ἤτοι ἔφην γε οὐ πρὶν μηνιθμὸν καταπαυσέμεν, ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νῆας ἐμὰς ἀφίκηται ἀυτή τε πτόλεμός τε, respici tamen manifesto ad IX, 646, ubi simile quid Achilles profitetur, hoc facile redargui potest notissima observatione, quod possis saepenumero etiam de tacita cogitatione dici constat.» Ita ille. Quid vero Nitzschius? Postquam p. 181 monuit illo ἤτοι ἔφην γε «satis diserte» (*ausdrücklich genug*) respici ad «ultimum illud verbum» I 650–653, repetit hoc simpliciter p. 252 et 261, cum emphasi p. 239 (*wenn nicht — das tragische Wort wäre*), p. 273 (*das vermessene Wort*) et 460 (*als er seinen Patroklus wegen jenes Worts, das er in Vermessenheit gesprochen, allein zur Hülfe sendet*), postquam p. 222 legationem, de qua altum est silentium apud Homerum, de suo addidit

wenn er nur zur Gesandtschaft nicht das Wort gesprochen hätte!» Iam libri Nitzschiani tibi finge lectorem, qui Homerica ubique comparare neglegit: quantam ille uno isto verbulo excitari tragoediam persuaderi sibi a callidissimo defensore patietur, quem profecto mireris Lachmanno obiecisse causidicalem orationem (*advocatische Rede* p. 229), cum tota ipsius disputandi ratio causidicorum technas strophasque sapere videatur.

Ne iniquius iudicasse arguar de viro praestantissimo, duo insuper addere placet similis interpretationis exempla, a quibus iam fraudem abesse aegre tibi persuadeas. Λ 609 sq. Achilles Graecorum cladem ex navis puppi prospiciens ad Patroclum dicit

νῦν ὀίω περὶ γούνατ' ἐμὰ στήσεσθαι Ἀχαιοὺς
λισσομένους· χρειὼ γὰρ ἱκάνεται οὐκέτ' ἀνεκτός.

quae loquentem qui facit Achillem, profecto legationem hesterno die repudiatam ignoravit. Quid vero Nitzschius? Iterum verbuli emphasin opportune succurrit. Sed audi ipsum p. 238 sq. disserentem: *«Was Achill dabei empfand und meinte, sagt er uns in den Worten: «Jetzt (erst recht) meine ich werden die Achäer flehentlich bittend mich angehen, denn ganz unerträglicher Nothstand trifft sie jetzt» — Nicht, als hätten sie ihn gar noch nicht angegangen, spricht er das, sondern mit scharfer Betonung des vor. jetzt nicht, was man durch ein so betontes Jetzt im Sinne eine Vergleichung des Vorliegenden mit einem frühern vollzieht.»* Et cfr. p. 246: *«Als Achill durch das, was er von Getümmel und Bewegung des Kampfes sah, zu dem betonten Jetzt bewogen wurde — »* Iniuriam facias viro doctissimo, talia si refutes.

Sed magis etiam suspectum alterum. Quis nescit, A 221 sq. quae de Minerva narrantur — — — ἡ δ' Οὔλυμπόνδε βεβήκει
δώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς μετὰ δαίμονας ἄλλους

quantum negotii facessiverint et antiquis lyticis et hodiernis analyticis, quippe adversa fronte pugnantia cum iis, quae infra 423 sqq. 493 sqq. de cunctorum Deorum apud Aethiopes secessu exponuntur? De his audi Nitzschium § 107 suo more disputantem nos suae naturalis illius theoriae ope, quae, ubicunque rationes ab eo editae habent car clariorem lucem refundere, benigni numinis instar nebulam tutricem iis superfundere solet. Sed hoc noli exagitare. Quid vero est quod Nitzschius non solum his ex illo loco tantum μετὰ δαίμονας ἄλλους versus Minervam refert, sed etiam ita de ea re disserit, quasi nec Οὔλυμπόνδε nec δώματ' ἐς αἰγιόχοιο Διὸς praecessisset? Calumniari me putas? En ipsissima eius accipe verba: *«Wir nun bei dem Wort von der*

Rückkehr der Athene, sie sei gegangen μετὰ δαίμονας ἄλλους (222), genauer ausdenkt, wohin das gewesen der kann entweder vermuthen, die Griechischen Hörer welche alt- und vollgläubiger an das Walten der Schutzgötter waren als die deutschen Grammatiker, sie mögen wohl sich vorgestellt haben Here und Athene seien noch eine Zeitlang in der Nähe ihrer Schützlinge geblieben, oder sie haben auch bei den Aethiopen den Streit derselben gehört oder endlich auch — was sie späterhin bei vielen Stellen denken mussten — der Dichter hat hier das, was nur Ein- und Fernwirkung war, als leibhaftige Handlung ausgeprägt.« Vides nullam tuam, quae proponuntur, solutionem cum Olympi atque Jovis potestati mentione concurdare.

Sed haec satis sunto, quamquam fortasse pluribus ostendere debebam, quam mire Nitzschius secum ipse pugnet qui cum Homerum suum antiquiora carmina non habuisse tantum atque materiae inde petendae gratia tractasse sed etiam plus minusve immutata retinuisse atque suis inseruisse saepius pronuntiet (vid p 75 87 109 123 126 128 220 225 254 255 257 273) tamen et haec ipsa antiquiora carmina inquirendi atque enucleandi studium et historiae atque rationali theoriae repugnans acerrime enovicus (ut p IV 177 185 186 250 267) damnet, nec intelligat non ingenium poëtae unitarium sed sollertia redactorum — liceat enim verbis barbaris — cum ineptorum artem hac ratione Homero suo vindicare. Quem redactionis continuitatem tantum abest ut in hodierna Iliadis atque Odysseae compage desideremus, ut libenter concedamus componendi ex hisce carminibus duo corpora negatum non olim potuisse nec nunc posse melius confici quam a Pisistrateis Homeridarum atque rhapsodorum vestigia secutis consummatum est. Poëseos vero unitatem inesse non posse in his quantumvis artificiosissime compositis corporibus, sed tantum in integris, quae illis corporibus inserta sunt, carminibus ut quomodo urgere possit qui de illis carminibus tantum quantum Nitzschius concinnat, ego non intelligere fateor. Sed nolo hanc longius persequi, num omnino non disputationum viri egregii singulatim refutare mihi propositum sed tantum exemplis quibusdam demonstrare, quo via procedendum sit si quis ea doce nt velit ad omnem illam de Iliadis unitate doctrinam convellendam.

Quodsi tamen ea quam descripsi Nitzschianae libelli pertractatio conjuncta quidem cum perpetuo accurataque Homeri lectione nondum suffecerit ad traditam illam fidem deponendam,*) tum vero ponto libello ipsam

*) »Es handelt sich aber darum ob die Menschheit einen Homer gehabt habe oder nicht. Für wen diese überlieferte Thatsache sich nehmen lässt diesen Glauben sich

Iliadem uno tenore saepius perlegas ita ut semper et ubique quam Nitzschius fundamentalem posuit carminis sententiam memoria teneas et non jodem quasi normam ad illud admoveas jam videbis si quis poeta re vera ad illam regulam opus composuisset eum profecto munere suo functum esse praesumo cum et per longissimas carminis partes res enarrentur nihil ad summam illius conferentes, et quae necessario ejus illustrandae gratia addita vellemus prorsus omittantur, et quaecunque uno loco conduntur personarum rerumque rationes sequentibus statim aut ignorentur aut evertantur et omnium non suo capiti «membra undique conlata» adglutinentur, et vere dici possit Homerum Nitzschiana quidem trutina pensitatum non «nihil» sed potius nihil non «inepte molitum» esse. Quin, si quis poëta Nitzschii praecepta secutus novum carmen proponere adgrederetur, is haud dubito quin non tam Iliadem post Homerum, quam Achilleidem praeter Homerum scripturus esset, cum tantum non omnia aliter ei instituenda et fingenda forent.

Itaque assentientes me habiturum spero omnes Nitzschii beneficio factum esse, ut tandem aliquando illam de poetica Iliadis unitate superstitionem tanquam victam spernere possimus, cum jam eo duce quivis indefessi laboris atque incorrupti judicii lector — sive Graecum Homerum legat sive vernaculum — proprio Marte et indagare et demonstrare possit, quam nec insit nec subsit Nitzschianum illud commentum in carminibus Homericis. Hinc etiam supervacaneum adhuc putavi libello peculiari ad illam Nitzschiani libri partem iis respondere et singulis ejus paginis pertractatis quantum Nitzschii illa theoria distet ab Homericorum carminum indole singulatim demonstrarem quamquam facere id potuissem statim post librum Nitzschii editum, quem ea

bewegen finden soll aufzugeben, da verlangt man zuerst eine ganz andere Untersuchungsmethode ganz andere Grundsätze derselben und deren entsprechendes Verfahren.» Nitzsch p. 294. Audin illic alderis cuum ex hisce [illegible] theologum [illegible] fide que petite forent! Et ne agitur quidem de Homero in universum, sed tantum de Homero Nitzschiano, quem in sententiam adscribere placet in fronte Sengebuschii judicium in dissertat. Homer. post. p. 89 his verbis conceptum: «Ex eo quidem quae adhuc a me in medium prolata sunt, hoc minime consequitur Homerum ipsum, ut in ponte Wolfianus, e medio esse tollendum. Nam si multi fuerint Iliadis atque Odysseae poëtae quid impedit quominus unum tamen eos Homeri nomen fuisse credamus, a quo quem in hoc poëseos genere tota princeps haberetur totum genus Homericum traxit nomen»? Eundem quanquam «carminum aurator» non solum nomen, sed etiam personam Homeri retinere qui quomodo insigni ingenii artisque exemplo omnis epicae poëseos conditor atque signifer exstiterit, accurate perspicueque in prima illa litterarum Graecarum historiae parte explanare studebo.

quam commendavi ratione plus semel percensui singulis quibusque locis suas adjectans refutationes. Sed — verum fateri licet — ei mori, quo quidem quoscunque libros aut perlustraverat aut inspexerat, de iis «sententiam suam propalam dicere» pruriunt, ut addictus sim tantum abest ut per longam annorum seriem ne unum quidem vel ex libris accuratissime lectitatis recensere sustinuerim. Quam sive modestiam sive inertiam in Nitzschio potissimum refutando deserere eo minus animus erat, quo plura in praestantissimo libro — si quidem aperte φθόνος illud removens — summa ingeniose vere disputata sunt, quae mihi quoque ut aliis egregie profuerunt, ut gratias habeam viro doctissimo et plenissimam et sincerissimam hac ipsa data occasione libentissime profitear. Sed si gratiae haud optime consuluissem ejusmodi scribenda recensione, qua fieri facile potuit ut iniquus de toto opere statuisse viderer, si ipso refutandi fervore abreptus, ut fere accidit — αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος — spissas phantasmatum atque sophismatum nebulas quovis fere partis illius paginis obvias paullo acrius dispicere gestivissem. Et cum quoque sententiam meam de magni Nitzschii facinore aperte pronuntiare supersedissem, nisi in ipso disputationis de singulis Iliadis carminibus initio ulteriorum undarum principis conatum silentio praeterire nefas putassem. In iis vero, quae jam scripturus sum, nisi ubi prorsus necessarium fuerit, ab omni aut Nitzschii aut ceterorum ejusdem sectae commemoratione abstinebo, cum plane alia sit harum dissertationum ratio, de qua jam accipe.

Etenim ut jam ad meas accedam rationes, quod in altera illa de antilogiis Homericis dissertatione p. 4 sq. olim promisi me varietate sermonis singularum narrationum penitiorem indolem singularemque artem explicaturum esse, id jam facere hoc ipso tempore aggressus sum. Constitui nimirum omnem litterarum apud Graecos historiam, neque ad finem Peloponnesiaci belli annuntiare perspicueque enarrare non solum eruditorum virorum in usum, quorum rationibus, alios ut taceam, meus optime satisfecit Bernhardyus γαμοχος nuper ab Arcuino viro splendido dictus, sed ita etiam, ut simul cultioris elegantioisque ingenii hominibus aeterna illa vereque divina perfectae humanitatis monumenta intelligenda atque admiranda proponantur. Ejus libri prima parte et antiquissima tempora et Homericam aetatem comprehensurus sto, ut non solum, quae inde ab de his rebus obscurissimis maximeque dubiis sentiendum, simpliciter perpetua oratione exponam, sed etiam Homericorum carminum, qualia mihi quidem soluta Iliadis atque Odysseae compage restituenda

videatur, propriam naturam atque virtutem quam luculentissime potero explicem, solutus omni controversiarum atque disceptationum onere. Verum enim vero quoniam ea carminum restitutio verendum est ne nimis ex tripode edicta et quasi pro imperio promulgata videatur, in supplementum quaestionis illius enarrationis has jam dissertationibus criticas breviter exponere placet rationes, quibus, ut carmina hoc quo feci modo disponerem, adductus sum. In ea autem re versabor ita, ut ubique Lachmanni «considerationum», quas satis diu vulgo neglectas a. MDCCCXLV in conventu philologorum Darmstadiensi a me primum publicam in disceptationem vocatas esse hodieque gaudeo, pro fundamento disputationis meae habeam: ut quaecunque praeclari critici acumine jam ad finem perducta sunt, ea simpliciter repetita adsumam, ubi vero a viri summi auctoritate dissentiendum mihi videtur, ibi meas rationes fusius explicem; ab impugnando autem ipso Lachmanno non minus quam ab adferendis aliorum refutandisque, quae mihi non probantur, sententiis, si quidem ullo id modo evitari poterit, fere abstineam. Res enim in ejusmodi quaestionibus ita est, ut et veritas, ubi semel inventa fuerit, sua ipsius vi errores vel inveteratissimum evertat, et commissus aut repetitus error facilius detegatur commodiusque discutiatur, si missis aliorum opinionibus, quae a me proposita fuerint, per se sola Homericae lectionis trutina examinentur.

His, quae necessario praemittenda videbantur, absolutis jam ad rem ipsam accedo statim a prima rhapsodia initium facturus. In ea Lachmannum constat p. 4–7 post primum carmen 1–347 duas secrevisse continuationes, priorem 430–492, posteriorem 348–429. 493–611, quarum illa copulatur versibus 348 et 430

ἡ δ' ἀέκουσ' ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεύς

aut et ipsa primi carminis pars initio fuerit aut ei carmini aptissime habita que indole ejus ratione adnexa sit, cum haec et a primo carmine et a priore continuatione propter temporis atque loci apertas discrepantias separanda sit. Et hoc quidem judicium non opus est pluribus fulciatur contra longissimas nuperrimasque quorundam argutationes, praesertim cum eodem tempore Naekius vir sagacissimus iisdem fere usus rationibus eandem proposuerit sententiam in dissertatione scholis aestivis a. 1838 praemissa, quae nunc in opusculorum vol. I. p. 263–271 legitur. Quamquam etiam alia afferri poterunt ut Junonis persona multum illa in utroque carmine diversa. De priore vero

continuationem paullo aequius sensisse videtur Lachmannus quamquam et ipse propter utriusque simile initium 348 αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς et 430 αὐτὰρ Ὀδυσσεύς, ei se coniecturae favere p. 7 dicit, qua et illa a carminis primi auctore abiudicetur.

Versuum esse hanc coniecturam pluribus iam Hauptius demonstravit in addimentis p. 98 sq. qui et versione monuit Apollinis expiationem, in qua omnis rei cardo vertetur, uno verbo τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων 457 repetito illo ex 43 ieiunissime absolvi, cum sacra atque epulae satis prolixe enarrentur, et paene dimidiam horum versuum partem aliis ex locis desumptam indicavit: 432 = π 324 — 435–437 = ο 497–499 (437 etiam in hymn. Apoll. Pyth. 327 legitur) — 453–455 = Π 236–238 — 459–461 = Β 421–424 — 461–465 = γ 458–462 — 464–469 = Β 427–432 — 470 sq. = Ι 175 sq. (γ 339 sq. φ 271 sq.) — 475–477 = ι 558–560 (ϰ 185–187) — Verum ne ceteri quidem versus melioris sunt formae, ut haec optime demonstrabit tabella.

431. Cfr. supra 99 sq. ἄγειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην ἐς Χρύσην. Hic quidem inepte dicitur ἐς Χρύσην ἵκανεν, cum 432 sqq. centonibus aliunde depromptis eos ad litus demum appulsos narretur.

433. Cfr. γ 11 ἱστία — στεῖλαν. π 353 λιμένος πολυβενθέος ἐντός, ἱστία τε στεῖλαν. Clausula ut alibi saepissime, ita etiam supra 300. 329 legitur.

434 = hymn. Apoll. Pyth. 326.

438 sq. Cfr. supra 142 sq. ἐς δ' ἑκατόμβην θείομεν, ἂν δ' αὐτὴν Χρυσηΐδα βήσομεν, 14 ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος et Ψ 872 sq. ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι — ῥέξειν ἱερὴν ἑκατόμβην. ο 284 ἂν δὲ καὶ αὐτὸς νηὸς ἐβήσετο ποντοπόροιο. Sed imperitiam concinnatoris prodit cum totius versus clausulae modulatio — quo fortasse Chryseïdis molestam e navi excessionem depingi quis putaverit! — tum βῆ in thesi positum, quod uno praeterea loco qui et ipse suspectus est Π 702 factum observavi.

440. Cfr. supra, ut de aliis locis taceam, 311 sq. Χρυσηΐδα — εἷσεν ἄγων· ἐν δ' ἀρχὸς ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς. οἱ μὲν ἔπειτ' ἀναβάντες.

441 = πατρὶ φίλῳ 98 + 585 μητρὶ φίλῃ ἐν χερσὶ (sic olim legebatur pro χειρὶ) τίθει, καί μιν προσέειπεν, ubi ut Ω 101 eadem phrasis recte de poculo dicitur, quam inepte plagiarius ad virginem transtulit!

442. Cfr. 280 πρό δέ μ' ἧκε et iam 172 ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων, quod iam saepe recurrit.

443 sq. Cfr. 20 παῖδα δ' ἐμοὶ λῦσαι et 99 ἄγειν θ' ἱερὴν ἑκατόμ-

θην, tum γ 144 ῥέξαι θ' ἱερὰς ἑκατόμβας, supra 100 μιν ἱλασσάμενοι et 147 ἱλάσσεαι ἱερὰ ῥέξας. Aristarcho tamen posterior versus spurius visus est τὸ σχῆμα κοινόν, ὥστε γίνεσθαι τον ἑξῆς περισσόν διὸ καὶ ἀθετεῖται. Cfr Lehrs. stud Ar Hom p 359

445 Cfr O 451 πολύστονος ἔμπεσεν ἰός, B 15 (68) Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται, Φ 524 πολλοῖσι δὲ κήδε' ἐφῆκεν.

446 = Ψ 624. 757, ubi phrasis jam supra notata ad 441 eadem et Ψ 565 de rebus inanimatis ponitur. Sensit, opinor, versificatoris ineptias quasi Chryseis puellula fuisset manibus sustinenda, Zenodotus, qui συνετῶς μένως scripsit ὣς εἰπών (sic recte Duentzerus de Zen. stud. Hom. p 152 pro vulgato εἰπών) καὶ δ' ὦκα θεῷ ἱερὴν ἑκατόμβην — quamquam suo jure respondit Aristarchus τὴν δὲ συγκαταστατικὴν Χρυσηίδα περιείλεν.

447 Cfr 20 παιδί — φίλην et κλειτὴν ἑκατόμβην Δ 102. 120. Ψ 864. 873

448 Hic satis infeliciter suam λέξιν, ἔστησαν ex ejusmodi locis deprompsit, ut Ψ 839 α 145 β 341 sq τ 374 ω 385. 411, oblitus tamen res quae ordine dispositae dicantur, per pluralem semper efferri, non collectivo singulari includi, quale h. l. est ἑκατόμβη. Sed quid hoc ad nostrum hominem qui habebat quem locum suo more in compendium redigeret λ 132–134 = ψ 278–281 ἔρδειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας ἀθανάτοισι θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν, πᾶσι μάλ' ἑξείης! — Tum ἐΰδμητον περὶ βωμὸν iterum ex hymno Apoll. Pyth. 93 desumpsit

449 χερνίψαντο apud Homerum est ἅπαξ λεγόμενον, sed unde profectum non obscurum. Vide modo Ω 303 sqq — ἡ δὲ παρέστη χέρνιβον ἀμφίπολος πρόχοόν θ' ἅμα χερσὶν ἔχουσα. νιψάμενος δὲ κύπελλον ἐδέξατο ἧς ἀλόχοιο. Tum καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο recurrit B 410

450 = Γ 275 τοῖσιν δ' Ἀτρείδης μεγάλ' εὔχετο, χεῖρας ἀνασχών

451 sq = 37 sq. Quamquam hic quidem, dummodo cetera bene haberent, repetitionem non vituperarem!

456. Cfr. supra 67. 97. 341. 398.

457 = 43, de qua angustissima expiatione Apollinis mentione egregie jam admonuit Haupt. p. 98

472. Cfr. γ 486 = 384 οἱ δὲ πανημέριοι, de quo jam antiquos dubitavisse et quaesivisse constat, tum Σ 572. φ 430 μολπῇ, postremo Z 380. 385 θεὸν ἱλάσκοντες. Praeterea etiam seriem rerum altero carmine infra 601 sqq enarratarum, ubi iidem Dii epulati atque Musarum cantu delectati cubitum eunt, suo more ante oculos habuisse centonarium patet.

473 — *X* 391, nisi quod καλὸν de suo addit. Item hausit ex hymno Apoll. Pyth. 339.

474. μέλποντες iterum est apud Homerum ἅπαξ λεγόμενον, et quod activum et quod significationem adduxit, cfr. Friedlaend. Ariston. p. 53. Quare Aristarchus obelo notavit: ὅτι νομίσας τις τὸν Ἀπόλλωνα Παιῶνα εἰρῆσθαι προσέθηκε. Sed rem contraxit ex Θ 367 sq. τοῦτ' ἄρ' ἀκούσας — ἀνὴρ Ὀδυσσεὺς τέρπετ' ἐνὶ φρεσὶν ᾗσιν ἀκούων, nomen ἑκάεργον ex 147 retinuit.

478. Cfr. supra 426 καὶ τότ' ἔπειτα, ν 202 ἀνάγοντο, quod memor versuum 229. 384. 423 male coniunxit cum consueta formula μετὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν abusus, ut alius huius ita *E* 589 μετὰ δὲ στρατὸν ἦλθ' Ἀχαιῶν.

479 — β 420. ο 292, nisi quod alia clausula γλαυκῶπις Ἀθήνη. Cfr. ι 268. λ 7.

480 — α 506 ἱστὸν δὲ στήσας ἀνά θ' ἱστία λευκὰ πετάσσας. Cfr. β 424 sq. (ο 289 sq.). Medium στήσαντ' hic ut supra 433 στείλαντο metri gratia praetulit.

481–483 — β 427–429, nisi quod hic primo versu vulgo ἔπρησεν δ' ἄνεμος legitur.

484 — ο 85 (178 et alibi) + *A* 229. 384 (alibi): ubi iterum in Graecorum exercitum male navibus pervenire dicuntur Ulixis socii.

485 — π 325.

486 — hymn. Apoll. Pyth. 329, nisi quod ibi vulgo παρὰ δ' ἕρματα legitur, quo nostrum versu melius est firmatum *B* 154 ὑπὸ δ' ᾕρεον ἕρματα νηῶν.

487. Cfr. *Τ* 277 (Ψ 3. β 258) οἱ μὲν ἄρ' ἐσκίδναντο, supra 306 et 328 ἐπὶ κλισίας καὶ νῆας et *Ξ* 392 ἀνὰ κλισίας τε νέας τε.

Consulto quam accuratissime haec pertractavi. Iam enim cuique apparebit nos hic nec carmen nec carminis fragmentum aut omnino aliquid pensi simile sed merum habere consarcinatoris foetum factum eo consilio, ut primum cum secundo carmine conecteretur, ne Ulixis iter in ἄλφ 308–311 Agamemnonis iussu susceptum reditu careret. Operae pretium est observare, quam studiose consarcinator praeter locos aliunde collatos etiam eis usus sit quae et ex priore carmine et ex Apollineo hymno in suam rem convertere potuit. Agnoscimus omnino eam tessellarii opifici artem, quam et in βοιωτίας νηῶν ... priore dissertationis p. 7–10 et in Troianorum catalogo alterius dissertationis p. 26–33 demonstravi, saepiusque alia centonaria huius generis exempla in ceteris Iliadis libris offendimus, quae omnia non solum hoc commune habent, quod data opera solis ex Homericis versibus ver-

omnisque fragmentibus conglutinata, sed etiam quod aperte eum in finem facta et intrusa sunt, ut rerum lacunae narrationisque intervalla certe aliquo modo quasi ponticulo ad temporis necessitatem e vilissima materia constructo velentur potius quam obtegantur. Hoc fatali quadam sorte accidit, ut unitariis pastoribus hae potissimum sarturae miserrime consutae maximo studio defendendae et calidius fere fovendae sint, quam ingens vere poetici praestantissima atque divina opera. Hic tamen ex unitariis unus, qui proximum fere a Nitzschio locum tenet, Baeumleinus, incorruptam ea opinione judicium prodidit, cum in Lachmannianarum considerationum recensione inserta annalibus Casselanis a. 1848 p. 325 sq. totam hanc contaminationem II septimi damnare ausus est. Nec tamen Naegelsbachii pietati persuasit, qui in adnotationum ad Iliadis I-III editione altera, postquam p. 106-108 contra utrumque egregie argutatus est, postremo hanc adjecit praedicationem: «*Nur (der Verfasser des ersten Liedes) war fähig, den Bericht in der bescheidenen Mässigung zu halten, welche Bäumlein mager nennt!*» Suo acumine fruatur, nam «de gustibus non est disputandum!» Et poteram jam misellum relinquere centonem, nisi haud abs re viderer unum insuper notavisse argumentum, quo «ex uno disce omnia!» Unitariorum nescio quis olim monuit propterea amphorem sacrificii hic v. 458 sqq. exhiberi descriptionem, quoniam primus sit in Iliade locus, quo de re divina facienda agatur. Speciosum praetextum credulus arripuit et repetit Naegelsbachius p. 106. Itane vero? Sed quid tandem fecerunt, jam antequam Ulixes ad Chrysen pervenisset, Graeci v. 315-317?

ἔρδον δ' Ἀπόλλωνι τεληέσσας ἑκατόμβας
ταύρων ἠδ' αἰγῶν παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο·
κνίση δ' οὐρανὸν ἷκεν ἑλισσομένη περὶ καπνῷ.

Ad primum carmen redeo ejusque procemium, de quo nuper in Muetzellii annalibus accurate egit Duentzerus, ut et sciti contra Groteliendum atque Jacobum disputaverit et recte versus 4 et 5 jam Zenodoto suspectos ejecerit. Sed ea in re viro doctissimo adsentiri non possum, quod hoc prooemium praeludi putavit longioris carminis, quo non solum ira Achillis contra Agamemnonem concepta ejusque origo tractata sit, sed etiam funestissima mala inde orianda enarrata fuerint. Egregie jam huic opinioni occurrit Nocklus p. 268: «illud non perspicio, qui jure omnes hoc dicere poetam credam se tractaturum esse ea, quae versibus 2 3 4 5 indicantur omnia. Μῆνιν pollicetur, quod argumentum quam grave sit, apposita monstrat ex effectu οὐλομένην ἣ μυρί' et quae seq. Tum versu 6 pergit ad suum sibi proprium argumentum se conversurus ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα etc.»

Etiam versus 489–492, qui eloquio male non habeat, «egregie ad conclusionem carminis factos esse» idem pulcre perspexit p. 287; ita quod remotis centenis 430–487 arctius etiam ea conclusio cum 348 jungenda est hoc modo

348 ἡ δ' ἀέκουσ' ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν· αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
488 ἐκ τοῦ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν
490 οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν,
οὔτε ποτ' ἐς πόλεμον, ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ
αὖθι μένων, ποθέεσκε δ' ἀϋτήν τε πτόλεμόν τε.

Illud ἐκ τοῦ v. 488 olim positum fuisse paene spopondeim, ut omnino tota conclusio ad procemium respicit; ita haec ipsa verba spectatum ad v. 6 ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα etc. revocant; videtur hoc secundi carminis auctor suum ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἐκ τοῖο v. 493 composuisse, quod et antiquis et hodiernis auctoris tantam dubitandi materiam praebuisse constat.

Antequam jam ad ipsum hoc carmen transgredior, etiam Naekii observationem et repetere et accuratius definire placet. Etenim ille «habemus» inquit p. 287 «veram *Μῆνιν*, quo etsi nomine olim hoc sic conceptum carmen appellatum a rhapsodis auditoribusque, quin immo a poeta ipso fuisse credibile est: nam poetis quoque ad designanda carmina sua appellationibus quibusdam usque, ut non credere par est, quam brevissimum opus erat. Dicam etiam germanice: *das lied vom zorn*. Scilicet de ira primum concepta ejusque causis.» Diserte Aelianus V. H. XIII, 14, cujus locum quamquam notissimum adscribere juvat: ὅτι τὰ Ὁμήρου ἔπη πρότερον διῃρημένα ᾖδον οἱ παλαιοί· οἷον ἔλεγον τὴν ἐπὶ ναυσὶ μάχην καὶ Δολώνειάν τινα καὶ ἀριστείαν Ἀγαμέμνονος καὶ νεῶν κατάλογον καὶ τὴν Πατρόκλειαν καὶ λύτρα καὶ ἐπὶ Πατρόκλῳ ἆθλα καὶ ὁρκίων ἀφάνισιν· ταῦτα ὑπὲρ τῆς Ἰλιάδος· ὑπὲρ δὲ τῆς ἑτέρας τὰ ἐν Πύλῳ καὶ τὰ ἐν Λακεδαίμονι καὶ Καλυψοῦς ἄντρον καὶ τὰ περὶ τὴν σχεδίαν, Ἀλκίνου ἀπόλογον (vulgo ἀπόλογοι), Κυκλώπειαν καὶ νέκυιαν καὶ τὰ τῆς Κίρκης, νίπτρα, μνηστήρων φόνον (vulgo φόνοι), τὰ ἐν ἀγρῷ, τὰ ἐν Λαέρτου. Adsumpsi haec, quo intellegatur, quam harum verumque instrumentum sit ad singula carmina eruenda haec antiquitus traditorum nominum memoria, dummodo teneas ea potius ad recitationum quam ad carminum ambitum inventa esse non tam poëtarum quam rhapsodorum respectu habito, ita ut quotcunque versus narrationem quandam per se absolutam continentes ab uno rhapsodo sine intermissione declamarentur, ii certo ex re ipsa desumpto nomine designarentur. Hae sunt rhapsodiae, quae plerumque eundem habent cum ipsis carminibus ambitum — et haec quidem

carmina sine dubio pro antiquioribus sunt habenda — ; interdum vero ubi longiora sunt carmina, singulas tantum eorundem partes continent. Ad posterius carminum genus quae paullo recentiora videntur et in Iliade pertinet Achilleis illa per quinque libros Σ–Χ latissime extensa, quam versione jam Lachmannus proauntiavit p. 80 unius coloris atque ob uno poeta profectam esse et Odysseae prius dimidium quod dubitari non potest quin praeter minora quaedam carmina ut ἆθλα sive ὀαριστύς θ 96–265 370–416, μοιχεία 266–369, totam Necyiam, ex duobus longioribus compositum sit, quorum unum quod νόστον Ὀδυσσέως appellare licet, praeter partem libri α libros ε–κ atque μ partim integros partim plus minusve interpolatos continet, alterum — Τηλεμάχου ἀποδημία — a majore parte libri α totis fere libris β γ δ et particulis quibusdam libri ο constat, utrumque plures complectitur rhapsodias nominibus suis distinctas.

Jam quod nomen alteri Iliadis carmini Λ 348–429 433–611 indemus, quaeritur. Et Naekius quidem p. 268 Τιμὴν sive Τίμησιν ex v. 505 509 559 id dici volunt. Mihi, cum non tam de honore Achilli habito quam de precibus Thetidis promisso agatur, aptior videtur appellatio Λιταί, quam praeter tamquam alterum nomen Πρεσβεία habet. Carmen ipsum tam elegans est atque absolutum ut de eo per se spectato vix opus esset quidquam addi, nisi ex re videretur quaedam de re spectatus monere, quae postea etiam aliis adplicari poterunt. Ac primum quidem leve est, quod ab initio alterve versus in concinnanda compage rescctus est, quem haud scio an dimidiatum habeamus adhuc in 489

διογενὴς Πηλέος υἱός, πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,

quem cumulata Achillis mentione oneratum — nec alibi illi διογενὴς audit, quod ex 337 concinnator sumpsisse videtur, et displicet Πηλέος υἱός, quamquam etiam Π 21. π 478 locus et ipsus suspectus Πηλέος υἱέ legitur — meo jure supra sustuli. Hoc enim, quod collatis 488 et 429 satis probabile videtur, ante 349 δακρύσας etc. positum fuisse hujuscemodi versum

„Αὐτὰρ ὁ χωόμενος κατὰ νῆας πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεὺς

nec quidquam ad exordii integritatem desiderabis. Neque enim Naekio adsentior p. 268 sq. conjicienti ex ipsa Μήνιδος conclusione carminis initium captum esse hoc modo:

Αὐτὰρ ὁ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν,
διογενὴς Πηλέος υἱός, πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς
δακρύσας δ' ἑτάρων ἄφαρ ἕζετο νόσφι λιασθείς.

Nam nec primo versu, qui navibus adsidere dicitur Achilles, satis concinne

statim adjicitur sequens de solitaria sessione ad maris litus capta, et videtur secundi carminis auctor consulto memorem Achillis iram, cujus descriptione 488, 490–492 primum carmen concluditur, tamquam matris demum ipsius in pectus sanctam introduxisse 421 sq.

ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισι
μήνι' Ἀχαιοῖσιν, πολέμου δ' ἀποπαύεο πάμπαν.

Hujus imperii mentione viam nobis munivimus ad aliam observationem, quam non sine fructu persequi nobis videmur. Omnino enim Litarum poeta totum suum carmen ita instituit et composuit, ut quasi congruens imago Menidi responderet, sive rerum statum atque rationes sive personarum animum moresque respicis, quem in finem haud raro adeo ipsa archetypi aut verba aut integra aut paullulum variata retinuit. Ita statim initio Achilles mari adsidens precesque ad matrem fundens simillimam nobis in mentem revocat Chrysae conditionem: cfr. 349 ἑτάρων — νόσφι λιασθείς cum 35 ἀπάνευθε κιών, 350 θῖν' ἔφ' ἁλὸς πολιῆς cum 34 παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης, 351 πολλὰ δὲ μητρὶ φίλῃ ἠρήσατο cum 35 sq. πολλὰ — ἠρᾶθ' ὁ γεραιὸς Ἀπόλλωνι ἄνακτι. Tum quod 353 sq. honorem certe a Jove sibi deberi urget, non solum refertur ad 171 et 244, quibus enim ab Agamemnone sibi negari queritur, sed alludit etiam ad 175, quo Agamemnon ab ipso Jove se honorari gloriatus est. Porro vide 357 ὣς φάτο δάκρυ χέων, τοῦ δ' ἔκλυε πότνια μήτηρ — 43 ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων. Deinde ut Apollo Olympo descendit νυκτὶ ἐοικώς 47, ita Thetis ex mari emergit 359 ἠΰτ' ὀμίχλη, quae ut πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο δάκρυ χέοντος, χειρί τέ μιν κατέρεξεν 360 sq. apprime opposita est Minervae, de qua 197 legimus: στῆ δ' ὄπιθεν, ξανθῆς δὲ κόμης ἕλε Πηλεΐωνα. Etiam Achillis ad matrem preces similes sunt Chrysae ad Apollinem precibus, cfr. 394 εἴ ποτε δή τι cum 39 sq. εἴ ποτε τοι etc., et Jupiter ἄτερ ἥμενος ἄλλων 498 Apollinis memoriam revocat, qui ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε νεῶν 48. Tum quod Thetis Jovem rogat, ut illi honorem ab Agamemnone negatum ipse praebeat 505–508, non solum accurate primi carminis Agamemnonis Jovis honorifico favore (175) ferocienti congruit, sed etiam eandem habet Dei atque viri compositionem, quam Agamemnon 182 sqq. sese inter atque Apollinem instituit. Postremo rixa illa, qua Jupiter a Junone lacessitus in vehementissimas minas erumpit, festivissima est altercationis, qua Agamemnon atque Achilles dissident, parodia, sed quae res quamquam et sapientissimo Dea et gravissimo sene intercedentibus innumerorum malorum origo est δειλοῖσι βροτοῖσιν, eadem μακάρεσσι θεοῖσι Vulcani claudicantis facili adhortatione joco-

neque ministerio sua sponte abit in ἄσβεστον γέλωτα. Brevissime indicavi quam accuratior in historia literarum expliceat, peculiarem hujus carminis praestantiam, quae locorum ex priore carmine aut depromptorum aut imitatorum multitudine tantum abest ut obscuretur et suum inde proprium colorem splendoremque trahat. Etenim dum poeta consulto singulis etiam verbis pluribusque ad antecessorem haud raro se accommodat, ut exempli causa etiam 388 ἀκικα λυγρον ἀμυνει ad 67. 67. 344, 512. 565. 569 αιλον et ἀπλεσσα ad 34. 545 παντας — ἐπαλλετο μυθους εἰδησιν ad 288 παντων μὲν κρατεῖν etc. ut 294 παν ἔργον εκτέξομαι, 562 απο θυμου — ἔσται ad 176 ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι, 563 το δέ τοι και ῥίγιον ἔσται ad 325, 566 μη νύ τοι οὐ χραίσμωσιν ad 28. ut 588 sq. οὔ τι δυνήσομαι ἀχνύμενος περ χραισμειν ad 242, 568 ὡς ἔφατ' ἔδδεισεν δὲ ad 33. 573 ἦ δὴ λοίγια ἔργα ad 254 ὢ πόποι ἦ μεγα πένθος — tam libere tamen egregieque suo ingenio argumentum et exemplavit et exornavit, ut illas repetitiones atque mutationes divitis naturae felicisque artis locus, non, ut in illis consarcinatorum centonibus, paupertatis testimonia esse cognoscas intelligasque hic quoque valere illud: duo si faciunt idem, non esse idem!

Jam his positis fundamentis judicare licet de illa, quam Aristarchus rejecit, ἀνακεφαλαιώσει 366–392, cujus bona pars sane per se si spectetur primo adspectu a centenario opere proxime abesse videatur: 371–375 — 12–15. 376–379 — 22–25. 383 cfr. 53. 388 τετελεσμένος ἐστί — 212. Verum totum locum si consideraverimus, etiam in his poëtam nostrum agnoscemus, qui consulto quidem ex illo carmine, cui suum adplenare volebat, ea integra atque immutata depromsit, quae nec brevius nec aptius dici posse viderentur, sed his de suo alia haud pauca adnexuit, quibus Achillem esse qui rem controversam sua ex persona matri sua concludendo exponat auditori cognoscerent. Neque hoc Alexandrinos latuit artificium, ut adparet ex scholio ad 384: ἄμμι δὲ μάντις οὐ προσέθηκεν, ὡς αὐτὸς τὴν ἐκκλησίαν συνήγαγεν, οὐδὲ ὅλως ὕποπτον ἑαυτὸν καθίστησι τῇ μητρί, et ad 388: πρῶτος ἔγω· ὡς καὶ ἄλλων τοῦτον ἐχόντων τον θυμόν. Et notari poterant alia quae in veracula expositione tetigi. Sed ne candidissimum heroëm pro vafro habeas causidico egregie cavit poëta proœmio

οἶσθα· τίη τοι ταῦτα ἰδυίῃ πάντ' ἀγορεύω;

quod ipsum Aristarchum athetesews causa fuisse dicitur, ὅτι καλλίλογον παρήχηται· ἀλλότριοι ἄρα οἱ ἐπιφερόμενοι στίχοι εἶναι ἐπεὶ. Cui perbene alius respondit: ἄκρως ἐνέφηνε τὸ βαρυθυμον διὰ τοῦ προοιμίου καὶ πρὸς εἰδυῖας δὲ ἔθος λέγειν ἐπικουφίζοντας τὴν ὀδύνην. Quocum conferas Lachmanni verba

p 7 «*(die Anakephalaeosis) ist sehr schön in einem andern liede, in einer fortsetzung die in an einem andern beliebten gesang abermals zurück erinnert*»

Est omnino duo athetesium Aristarchearum genus — nam a Zenodoteis omnino nimus imminet periculi — quae ne imponant nobis cavere debemus: primum earum quae ad tollendas carminum discrepantias instituuntur credibilitatis gratia, alterum earum, quae διὰ τὸ ἀπρεπές commendantur. In illis ut criticorum princeps eodem ut unitati nostri opinione transversus actus est, ita in his magis etiam quam nostrates lapsus esse videtur interdum non tam ad temporum heroicorum nativam simplicitatem quam ad aulicae vitae delicias cuiuslibetque aetatis suros honesti atque decori rationes revocans. Huc cum supra athetesis *A* 29–31 pertinet, cui jam recte contradixerunt antiqui, tum ut luculentissimum ponam exemplum, ξ 244 sq et 275–288, quo suavissima ingenuae virginis confessione aegre caremus, cum de η 310–316 longe dubitari possit. Nec ceterae, quas in *A* fecit Aristarchus, athetesis aut alias probari video aut ipse probare possum: 96 110 133 sq 139 192, quibus omnibus tolli quae retinere velis, facile demonstrari potest. Contra de 177 recte monuerat hic et *E* 891 ἔννεκα οὐκ ὀρθῶς κεῖται. Et Minervae missio si semel tantum memorabatur, melius certe 208 sq εἰς προτροπὴν τοῦ Ἀχιλλέως quam 195 sq ἐκ τοῦ ποιητικοῦ προσώπου memorabatur.

—

De secundo libro parcissima tantum addenda videntur ad ea, quae duabus prioribus dissertationibus de epicis carminibus exposui. Illius de priore libri parte *B* 1–483 disputationis summa haec fuit, esse eam partem e duobus carminibus primitus diversis sed partim similibus indeque mutuo interpolatis a Pisistrateis contaminatam, qui hanc ipsam in finem βουλὴν γερόντων 53–86 consueto more e centonibus consutam intruserint. Et haec sententia Bernhardyi novissime adsensu in altera Graecarum literarum historiae editione vol. II p. 130 sq fere comprobata, quin vera sit, ne nunc quidem dubito, quamquam Duentzerus «carminum venator» et ipse nuper in Jahn annall. a. 1851 vol. LXIV p. 3–14 novum periculum fecit unius inde, sed quod cum *A* nihil commune haberet, carminis exsecandi multis longisque athetesibus factis. Tollit enim hos versus 1–47 53–86 124 130–133. 143–146 160–162 164 185–187 193–197 203–205 239–242. 254–256 286–288 299–330 360–368. 375–380. Et his omissionibus cum quaedam sane difficultates removeantur, ut supremas ineptissima illa πεῖρα, cujus in mysteriis revelandis tam strenue certaverunt

antiquiores et recentiores lytici, remanent tamen plures easque non minus graves, de quibus in prima illa dissertatione satis superque dictum, ut Agamemnonis oratio serio reditum iubere et fugam tamen ignominiam aegerrime ferens, Thersites eiusdem rei auctor et tamen non Ulixi sed Agamemnoni infestus, Ulixes atque Nestor non tamquam Agamemnonis sententiam sed ut ceterorum Graecorum ignaviam obeundi conatum castigantes, Agamemnon denique ipse gravissimis verbis adeoque rursus pugnam denuntians de mutata ipsius sententia ne levissima quidem significatione admonens. Vides parum tantum istius carminis unitatem his Duentzeri obelismis adiuvari. Et accedit aliud momentum. Ea si fuit carminis primitus compositio, satis iam secum ipsa pugnans, profecto minus etiam intellegitur, qui fieri potuerit, ut hoc carmen eiusmodi potissimum interpolationibus augeretur, quibus ea compositio magis etiam perturbaretur, et ipse ille somnio a Iove Agamemnoni immisso *B* 1–47, quod somnium et levissime tantum v. 3 sq. cum altero primi libri carminis cohaeret et orationis Agamemnoniae pugnam non fugam spirantis causam continet. Haec omnia — et possem alia addere haud multa — clamare videntur *μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφιέντα* conglutinata esse duo primitus diversa carmina, quorum prius — tertium — a splendidissimo initio *Ὄνειρον*, posterius — quartum — duplici continue instructum *Ἀγορὴν* appellare licet nominibus antiquitus traditis.

Restat ut breviter de utriusque carminis conclusione admoneam, quod in illa dissertatione p. 23 sq. facere supersedi. In somnio agitur iam non dubito quin post 452 additae fuerint non minus quinque parabolae, quarum tres copiarum ingredientium splendorem (455–458), strepitum (459–466) multitudinem (468–473), duae duces imperitantes (474–477) atque in iis conspicuum Agamemnonem (477–483) illustrant, post eas tum sequebantur 786–815, qui versuum et rerum alioquin ignotarum copia et sermonis verborumque proprietate prorsus abhorrent a solita catalogorum ieiunitate. Itaque nec Aristarcho adsentior, qui 791–795 obelo notavit, vid. schol. ad 791 «ἀπὸ τούτου ἕως τοῦ τῇ μιν ἐεισαμένη ἀθετοῦνται στίχοι πέντε. εἰ γὰρ ἕνεκα τοῦ προαναγγεῖλαι, ὅτι παραγίνονται οἱ Ἕλληνες, ἥρμαι ὁ Πολίτης, εἴπερ ὅλως ἐστήρει· εἰ δὲ ἕνεκα τοῦ προτρέψασθαι μὴ τολμῶντας ἀμιλλᾶσθαι, ἴδει αὐτοπρόσωπον παραινεῖν· ἔθος τε ἐστι τοῖς μεταμορφουμένοις θεοῖς κατὰ τὴν ἔφοδον ἀπολείπειν τεκμήριον εἰς ἐπίγνωσιν· οἵ τε λόγοι οὐχ οὕτως εἰσὶν ἐσχηματισμένοι ὡς τοῦ Πολίτου (vulgo τοῦ Πολίτης ὡς) πρὸς πατέρα, ἀλλ' εἰσὶν ἐπιτεταμένοι καὶ ἐκπληκτικοί· καὶ τὸ Ἕκτορ, σοὶ δὲ μάλιστ' ἐπιτέλλομαι Πολίτῃ ἀνοίκειον· μᾶλλον δὲ Ἴριδι ἁρμόζει ἐπιτάσσειν.» Haec sagaciter et spe-

esse excogitata esse quis neget? Sed vim tantum habent ad ejiciendos versus eos, qui singulas Iliadis partes quam maxime sibi congruentes reddere athetesibus faciendis studuerunt. Nos quidem in eo ipso, quae Aristarchus plurum maxime locorum habita ratione vituperavit, nostri carminis auctorem agnoscimus, qui similiter mire senum Nestoris personam indutum quantum induxit divinas iram atque Jovis imperium. Et si abfuissent olim quoque uti versus, unde tandem diasceuasta singularem hanc de Pelta speculum gratia in Aesyetae tumulo sedentis adsumpturus fuisset? Verum enim sublidor quod varior mi Aristarchi conjecie ad 807 servata ἤγνοήσεν ἡ ἀρχὴ ὅτι τοῦτο ἔστι τὸ πλάσμα τὸν ἐκ ἴσων διαπεσόντα. Posterum sequebantur Γ 1–14, quae dum simula hujus nominis colorem fore quivis videt.

In Coetione, quod carmen omnino ad Somnii mutationem factum esse jam olim monui, post 454 sequebantur tantum duo similia, unum ab igne petitum 780–785 cognatum illud cum 455–458, alterum a folio 467 sq. sumptum illud ex 800 sq.

Breviori etiam esse licet licet de quinto carmine sive Boeotia. Enim ex Boeoticae scholae consuetudine permotus quinorum versuum strophis compositam fuisse omnibus fere omnibus persuasisse videor, ex quibus auctoritatis gratia Boeckhium atque Bernhardyum nominasse sufficit. Nec commovit qui de altera dissertatione judicium tulit in Jahn annall. 1856 p. 415–421 Duentzerus, uno hic quidem me adeo audacior plures etiam versus ejiciens 489–493 518 522 sq. 525 sq. 539 541–544 562 564–567 (scripto 568 τῷ δ' ἅμ' ἔπ pro τοῖσι δ' ἅμ') 594–600 601 (sed servato 607, quem ego rejeceram) tum totum locum de Aetolis Cretensibus Rhodiis Symiis ceterisque insulanis 638–680, postremo 721–737 et 752 756–759 ut tantum viginti octo (non septem?) strophae remaneant. In his alia et sagaciter probabiliter disputata sunt, alia me hominum uno ordinem nunc servare quam dolere nolle gaudeo de alius dubitari potest. Sed ultimum de his judicium non aliter pronuntiari poterit nisi absconsissimum antiquissimae Geographiae nominibus rationibusque pertractatis, cui rei imparem me et nunc esse, et semper fore sentio, qui satis habeam si doctrina strophica communi doctorum persuasione comprobatam, de variis ejusdem adplicandae modis securus. Itaque ista quidem reconditioris eruditionis amatoribus atque paradoxographis relinquo. Neque enim omnes omnia possumus aut — volumus.

